

چنین گویند بزرگان در باب تعلیم و تربیت

میرزا اسدی

انتشارات کاتوزی

۱۳۹۴

سرشناسه	اسدی، منیژه، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: چنین گویند بزرگان (در باب تعلیم و تربیت).
مشخصات نشر	: تهران : کاتوزی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۰ ص، س م. ۵/۱۴ X ۵/۲۱
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۴۱۸۴-۵-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فبیای مختصر
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۱۰۵۲۲

انتشارات کاتوزی

کتاب	چنین گویند بزرگان
مؤلف	منیژه اسدی
ویراستار	زرین تاج اصلانیان
موضوع	روانشناسی آموزش و پرورش
نوبت چاپ	اول
تاریخ چاپ	۱۳۹۴
تیراژ	۳۰۰۰ نسخه
ناشر	کاتوزی

تهران، خ انقلاب، پس از چهار راه کالج، کوچه پور موسی، پلاک ۵ واحد ۲

فهرست

۱۷..... اشاره

۱۶..... پیشگفتار

۲۱..... گفتار بزرگان

۱۴۵..... کتابنامه

۱۴۷..... معرفی سایر آثار مولف

من تمام اختراعات و اکتشافات خود را مدیون
یک چیز می دانم: «اخراج از مدرسه»
توماس ادیسون

اشاره

بزرگان زیادی در طول تاریخ، جملات کوتاه و تاثیرگذار در
باره مقام، ارزش و توانایی های معلمان بیان کرده اند که از آن میان
می توان به ژان پیازه، ویل دورانت، آلبرت انیشتین، افلاطون، هلن
کیلر، توماس ساس و جان دیویی اشاره کرد. بسیاری از این جملات
یادآور تلاشی است که معلمان در حوزه آموزش و پرورش، به کار
می برند تا مخاطبان قدرشناس این زحمات و تلاش ها باشند.
از میان جملاتی که در این «کتاب» به چشم می خورند،
می توان به جمله «جان دیویی» اشاره کرد که «تعلیم و تربیت» را
کسب آمادگی برای زندگی نمی داند... بلکه آن را «اصل» زندگی
می داند. همچنین جمله معروف «امرسن» که فلسفه وجود جهان را
تعلیم و تربیت انسان ها بیان می کند و جمله «روزولت» که می گوید:
«همیشه نمی توان آینده را برای نسل جوان هایمان بسازیم ولی

می‌توانیم جوان‌هایمان را برای آینده بسازیم» از دیگر جملاتی‌اند که درباره منزلتِ معلمان بیان شده‌اند. مردم معمولاً به دنبال مطالعه کتاب‌های کوچک می‌گردند تا در کوتاه‌ترین زمان بتوانند مقصودشان را بیان کنند. این کتاب با توجه به اهداف پیشگفته، از جمله کتاب‌هایی به شمار می‌رود که به دلیل داشتن حجم کم و جملات کوچک و موثر می‌تواند مورد استفاده عموم مردم، بویژه همکاران فرهنگی قرار گیرد.

طبعاً طرف مخاطب ما، منحصرأ معلمان قرار نمی‌گیرند، بلکه دانشجویان، مربیان و اولیای دانش‌آموزان را نیز شامل می‌شود... فایده یا بهره‌ای که این گونه جملات می‌تواند داشته باشد، اینست که معلمان و مربیان را بی‌هیچ زحمتی در معرض تجارب بزرگان این فن قرار می‌دهد. گاهی یک جمله کوچک، می‌تواند تحولی بزرگ در «سبک تدریس» معلمان ایجاد کند به شرط آنکه معلمان بتوانند خود را با روش‌های جدید، تطبیق دهند. این انطباق می‌تواند در حد خود، کاملاً مفید و کارساز باشد.

ناگفته نماند هر جمله کتاب، خلاصه «خط مشی» یک معلم با تجربه است که گوینده آن، جرئت یافته تا «ماحصل» سابقه خود را از خلال این نوشته‌ها در معرض اطلاع دیگران قرار دهد. البته کتاب حاضر، در جرگه بهترینها نیست! ولی بی‌شک، جزو مراجع‌یست که می‌تواند همچون یک «هند بوک» در دستان معلمان این کشور باشد تا با استفاده از آن، دانش‌آموزان بسیاری را بهره‌مند سازند.

منیژه اسدی

پیشگفتار

مکاتب روانشناسی، محصول قرون جدید یا معاصراند. بدیهی است که اصول آموزش و پرورش، متکی به مکاتب مذکور است. نیاز به یاد آوری است که این اتکاء، چیزی فراتر از تصور ماست. به طوری که هر چند وقت، یکبار تئوری های جدید خود را بر نظریه های قدیم تحمیل می کنند و آنها را به عقب می رانند. پدیده «تغییر» در امر تعلیم و تربیت چیزی نیست که منحصر به زمان معاصر باشد. تجربیات کارشناسان آموزشی، همواره در معرض محک و تجربه قرار داشته است. از این رو تئوری های صادره از سوی کارشناسان مدام در حال تغییر و تکامل بوده است.

آراء و نظریات وابسته به مقوله تعلیم و تربیت، قدمتی به بلندای تاریخ بشری دارند. در تمام اقوام متمدن، از مصر باستان

گرفته تا ایران کهن، مربیان و آموزگاران بزرگی به چشم می‌خورند که تاریخ هیچگاه آنان را فراموش نخواهد کرد. سقراط از یونان کنفوسیوس از چین، لقمان از «شام» و بودا از هند؛ همگی از بزرگان تعلیم و تربیت درس‌اسرجهان بوده‌اند.

بدیهی است که هر گفته یا نظریه برای مدتی کوتاه یا بلند در نقطه‌ای از جغرافیای بشری، مورد تجربه قرار گرفته است. شاید نظریاتی که بر اساس تشویق (و نه تنبیه) بنا شده‌اند، از نظر آماری رده بالایی را در این جدول، به خود اختصاص دهند ولی فراموش نکنیم که پدیده «تغییر و تکامل» در مقوله آموزش و پرورش، حالتی بسیار تدریجی داشته است. به عنوان مثال نظریه‌های آموزش شرقی کهن، دارای چاشنی مختصری از عنصر «تنبیه» است. این عنصر، با اینکه در مصاف با نظریه‌های جدید، به مقدار قابل توجهی اصلاح شده است ولی باز رگه‌هایی از آن در مدارس روستایی به چشم می‌خورد. این را باید پذیرفت که بساط «چوب و فلک» هنوز از پاره‌ای از مدارس روستایی برچیده نشده است.

آنچه که یاد آوری آن، ضروری می‌نماید این است که انسان، محور اصلی تعلیم و تربیت است. تلاش تمام روانشناسان و مصلحان اجتماعی همواره بر این اصل بوده که چیزی را تغییر دهند. «انسان خام» پدیده‌ای است که نیاز جدی به پالایش و تغییر داشته است.

واضح است که «انسان خام» در بوته تربیت شکل می‌گیرد و پالایش می‌پذیرد. نظریه‌های تعلیم و تربیت در واقع به منزله نسخه‌های تجویز شده از سوی کارشناسان و متخصصان امر به شمار

می آید. تغییراتی که در سراسر تاریخ در این آراء پیش آمده است حاصل تجاری است که مربیان برجسته در این زمینه به دست آورده اند. بدون تردید، اصل «تجربه کن و نتیجه بگیر»، شاخص برتر در امتیاز بندی این نظریات بوده است.

خوشبختانه ظهور آرای آکادمیک که بر گرفته از مکاتب روانشناسی نوین است، توانست شتاب قابل توجهی به تکامل این آراء ببخشد. در حال حاضر حتی نظریه های پیازه، از این دگرگونی در امان نمانده است! هر چند پیازه با تخصصی نمودن رشته تحقیقاتی خود، نهایت دقت و ظرافت را در ارایه نظریات آموزشی به کار گرفت، با این وجود «موقعیت» را برای پذیرش نظریات و آرای جدید، باز گذاشت. این ویژگی مثبت از سوی شاگردان وی نیز ادامه یافت. در حال حاضر صدها کارشناس برجسته از سراسر جهان در این زمینه سرگرم بررسی و تحقیق اند. آنان با فروتنی و تواضع، ذهن خود را برای پذیرش هر تئوری جدید باز گذاشته اند. آنان معتقدند برای رسیدن به کاربندی ترین تئوری ها باید با خطاهای بیشتری برخورد داشته باشند. بدیهی است همچو خواسته ای، آزمونهای متعددی را طلب می کند.

مجموعه حاضر جهت آشنایی کارشناسان آموزش و پرورش تدوین یافته است. بسیاری از تئوری ها در یک پاراگراف یا حتی در یک جمله ساده قابل تلخیص بوده اند. مؤلف به فراخور حال خود مجموعه متنوعی از این نظریات را در این کتاب گرد آورده است تا علاقمندان به این مباحث بتوانند آرشو مدونی از این آراء را در

اختیار داشته باشند . همان گونه که می بینید برخی از این آراء، کوتاه و در حد یک جمله اند، و برخی بلند و مفصل، در حد یک پاراگراف اند . پاره ای از این اظهارات ، نظریه یا تئوری نیست ، بلکه حاصل تجربه یک مربی یا معلم از کار یا آزمایش خود است . تئوری ها نیز به دو دسته ، کلاسیک و معاصر تقسیم می شوند. تئوری های کلاسیک، حاصل تفکر پیشوایان مذهبی ، معلمان بزرگ و مصلحان دلسوز اجتماعی اند . ولی تئوری های معاصر ، اغلب محصول بحث های آکادمیک دانشگاهی است که در جای خود، اشاره شده است.

البته اصراری در کار نبوده که نظریات قدیم و جدید در دو فصل مجزا به چاپ برسند . بر همین اساس هر دو در یک مجلد، جای داده شده اند . می پنداریم جای همجو مجموعه ای در بازار کتاب، لازم و ضروری به نظر می رسد. مطالعه این کتاب به مربیان، آموزگاران و کارشناسان آموزش و پرورش توصیه می شود . در پایان کتاب، کلیه مأخذ و منابع جهت استناد آورده شده است. امیدوارم مجموعه ای در خور فراهم آمده باشد... تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

منیژه اسدی

masadi@hotmail.com